

Svoboda a ‚jsoucí‘

Patočka jednou (v *Pokusy o českou národní filosofii a jeho nezdary*) napsal, „že svoboda není věc mezi věcmi, že svobodná bytost stojí na mezi mezi tím, co jest, a tím, co nelze nazvat jsoucím, poněvadž to právě člověka ze souvislosti věcí vylamuje, aby je mohl chápat a stavěl se tak mimo ně, rozuměl jim a svému postavení mezi nimi“ (Češi I, 341); a ještě těsně před tím, že „svoboda je však zároveň prostor pro myšlení“ (tamtéž). Ačkoli jde o místo hodně na okraji hlavního Patočkova tématu, má po mém soudu dobrý smysl si povšimnout některých konotací užitých slov, o kterých ovšem může dojít ke sporu, zda jde jen o nějaké nedůležité uřeknutí nebo naopak o cosi symptomatického. Když je řeč o „svobodné bytosti“, nejde přece také pouze o něco jsoucího, neboť nejde o bytost, která „má“ svobodu jako nějakou další vlastnost či kvalitu („jsoucí“), nýbrž jde o bytost aktivní, činnou, tj. která jedná svobodně. Dalo by se proto říci, že původ či zdroj její svobody je ona aktivní bytost sama. Jak bychom pak mohli mluvit o tom, že tato „nejsoucí“ svoboda člověka ze souvislosti věcí „vylamuje“? To by pak vypadalo, jako že zdrojem svobodné aktivity je něco, co k člověku teprve přichází, a to aktivně, aby jej osvobodila – byť snad ke svobodě (ve smyslu opravdu subjektivní svobodné aktivity). A dále: jak je možno mluvit o nějaké „mezi“ (tedy „hranici“) mezi jsoucí bytostí a nejsoucí svobodou (a ještě: „její“ svobodou?) – Celý ten obraz, jak něco nejsoucího jsoucího člověka ze „souvislosti věcí“ aktivně „vylamuje“, mi připadá jako krajně nevhodné – ostatně už to, že svoboda k člověku „přichází“ !! (Čí svoboda?)

(Písek, 170121-1.)